

جامعه‌شناسی مردم‌مدار ارگانیک در ایران

(سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰)

سیامک زندرضوی

استادیار بازنشسته گروه علوم اجتماعی دانشگاه کرمان

هامون نو

- سرشناسه : زند رضوی، سیامک، ۱۳۳۵ -
- عنوان و نام پدیدآور : جامعه‌شناسی مردم‌مدار ارگانیک در ایران (سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰) / سیامک زندرضوی.
- مشخصات نشر : دشتستان: هامون نو، ۱۴۰۰.
- مشخصات ظاهری : ۱۸۵ص:جدول.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۷۱-۹
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه.
- موضوع : جامعه‌شناسی کاربردی -- ایران
Applied sociology -- Iran
- مسائل اجتماعی -- ایران -- تاریخ -- ۱۳۸۶ - ۱۴۰۰.
Social problems -- Iran -- History -- 2007 - 2021
- رده بندی کنگره : HN ۲۹/۵
- رده بندی دیویی : ۳۶۰/۰۹۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۸۶۹۴۸۰۷

www.ketab.ir

جامعه‌شناسی مردم‌مدار ارگانیک در ایران

(سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۴۰۰)

نویسنده: سیامک زندرضوی

انتشارات: هامون نو

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۰

شمارگان: ۷۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۹۰-۷۱-۹

نشانی: استان بوشهر - دشتستان - پشت کاروانسرای مشیرالملک - کوچه ۱۷ - پلاک ۲۶

کدپستی ۷۵۶۱۷۳۵۱۶۵ - شماره تماس: ۰۹۱۷۱۷۳۶۰۷۵ - ۰۹۳۳۵۷۵۱۷۱۷

فهرست

مقدمه	۱۱
فصل اول	۱۳
وضعیت مواجهه جامعه‌شناسان در ایران با جامعه‌شناسی مردم‌مدار	۴۳
جدول ۱: مواجهه جامعه‌شناسی ایران با جامعه‌شناسی مردم‌مدار (۱۳۸۶-۱۳۹۰)	۴۴
جدول ۲: مواجهه جامعه‌شناسی ایران با جامعه‌شناسی مردم‌مدار (۱۳۹۱-۱۳۹۵)	۴۶
جدول ۳: مواجهه جامعه‌شناسی ایران با جامعه‌شناسی مردم‌مدار (۱۳۹۶-۱۴۰۰)	۴۸
جدول ۴: تناسب قوامیان، مخالفان، منتقدان و موافقان امکان جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران	۴۹
جدول ۵: قرائت‌های گوناگون در درون جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران و دگرگونی افراد در طول زمان	۵۰
جدول ۶: موانع موجود بر سر راه جریان‌سازی برای جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران امروز	۵۱
جدول ۷: فرصت‌های جریان‌سازی برای جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران امروز	۵۲
جدول ۸: راهکارهای جریان‌سازی برای جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران	۵۲
منابع فصل اول	۵۳
فصل دوم	۵۵
نمونه طرح مسأله در جامعه‌شناسی مردم‌مدار (جایجایی پرمشقت نیروی کار افغانستانی)	۵۵

نمونه طرح مسأله در جامعه‌شناسی مردم‌مدار (جامعه‌شناسی مردم‌مدار و بهبود فعالیت کارگروه اجتماعی، فرهنگی و اطلاع‌رسانی هیئت ویژه گزارش ملی سیلاب‌ها) ۶۲

فصل سوم ۶۷

اول: نمونه طرح‌های پژوهشی کودکان در شرایط دشوار، چالش‌ها و راه‌حل‌ها در استان کرمان ۶۷

منابع ۹۴

جدول ۱: کودک در شرایط دشوار در پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلی تا پایان سال ۱۳۹۵ ۹۶

جدول ۲: وضعیت کودکان در شرایط دشوار و حمایت از آنان در استان کرمان ۹۷

جدول ۳: همپوشانی مشکلات کودکان در شرایط دشوار برپایه مطالعات موردی در استان کرمان ۹۸

پیوست ۴: نمونه‌هایی از تجربیات نویسندگان همکار ۹۹

دوم: طرح شناسایی دیده‌بانی و حمایت از کودکان در شرایط دشوار ۱۰۳

کودکان در شرایط دشوار و اهمیت فضاهای آموزشی-تفریحی ۱۰۶

کودکان در شرایط دشوار و استرس مستمر برای فعالین این عرصه ۱۰۷

خسونت سازمان‌یافته و سوءاستفاده "کودکان در شرایط دشوار" ۱۰۸

کارگاه‌های آموزشی شناسایی، دیده‌بانی و حمایت از "کودکان در شرایط دشوار" ۱۱۰

کارگاه شناسایی، دیده‌بانی و حمایت از "کودکان در شرایط دشوار" ۱۱۱

کودکان در شرایط دشوار "کودکان مهاجر و پناهنده" ۱۱۵

کارگاه بررسی ابعاد گوناگون وضعیت کودکان بازمانده از تحصیل ۱۱۷

کارگاه کودکان در شرایط دشوار خسونت علیه کودکان ۱۱۹

جایگاه اطلاع‌رسان‌ها و دیده‌بان‌ها در ارتباط با "کودکان در شرایط دشوار"	۱۲۲
اهمیت آمادگی برای گفت‌و شنودی، عمیق، مؤثر و همدلانه با "کودکان در شرایط دشوار"	۱۲۳
کودکان در شرایط دشوار، وضعیت کودکان با مادران زندانی و کودکان معارض قانون	۱۲۳
جایگاه اطلاع‌رسانان، مددکاران، حلقه‌های حمایتی و وضعیت کودکان و نوجوانان معارض قانون	۱۲۴
گسترش خشونت علیه کودکان	۱۲۶
نمایش خلاق و سوادآموزی	۱۲۷
مسئله کودکان و نوجوانان حاضر در قانون‌های اصلاح و تربیت	۱۲۷
شنیدن صدای کودکان در شرایط دشوار کودکان، کودکان معارض قانون	۱۲۸
شنیدن صدای کودکان در شرایط دشوار کودکان، کودکان معارض قانون	۱۲۹
کارگاه "بازآفرینی کنوانسیون حقوق کودک" در قانون اصلاح تربیت کرمان	۱۳۲
اهمیت بازآفرینی پیمان‌نامه حقوق کودک توسط، کودکان و نوجوانان، به‌عنوان راهی برای شنیدن صدای آنان	۱۳۶
برگزاری کارگاه بازآفرینی پیمان‌نامه حقوق کودک ویژه سربازان وظیفه مستقر در قانون اصلاح تربیت	۱۴۱
پیوست ۱: فرم شناسایی کودکان در شرایط دشوار	۱۴۵
فصل چهارم	۱۴۷
یادداشت اول: جامعه‌شناسی مردم‌مدار و مسئله زنده‌یاد هاله لاجوردی	۱۴۷
یادداشت دوم: واکسن کرونا و هم‌پیوندی جنبش‌های اجتماعی به مناسبت فراخوان شبکه کمک برای پیوستن به کمپین "نجات جان‌ها"	۱۵۱

مقدمه

جامعه‌شناسی مردم‌مدار عرصه‌ای از دانش جامعه‌شناسی است که هدفش حضور مؤثر جامعه‌شناسان در کنار گروه‌های معینی از مردم است، آن‌هم در زمانه‌ای که حکومت و بازار در اتحادی نوشته و نانوشته زندگی را برای اکثریت شهروندان، دشوار و دشوارتر می‌سازند و امنیت شغلی‌شان را از میان می‌برند. روزانه قدرت خریدشان را کاهش می‌دهند. فرزندان‌شان را از آموزش باکیفیت، مجانی و در دسترس محروم می‌سازند، با اقدامات منفعت طلبانه و غیرعلمی محیط زیست‌شان را به نابودی می‌کشانند و دست آخر امید به یک دنیای بهتر و عادلانه‌تر را مخدوش ساخته و چشم‌انداز آینده را تیره و تار می‌نمایند.

در چنین شرایطی هدف جامعه‌شناسی مردم‌مدار این است که بکوشد هر گروه معینی از مردم با کمک بینش جامعه‌شناسانه، تسهیل‌گری اجتماعی، انجام پژوهش‌های مشارکتی و به کارگیری اصول گفت‌وگوی موثر با اتکا به خرد جمعی، صدای خودشان را بیابند و بلند کنند. از سوی دیگر متشکل شوند و روش‌های مناسبی را برای پیگیری مطالبات‌شان یافته و اقدام نمایند.

سابقه تاریخی جامعه‌شناسی مردم‌مدار در ایران تاکنون مطالعه نشده است، اما در دهه‌های سی، چهل و پنجاه شمسی، ایجاد ساوکار مبارزه با بی‌سوادی در میان ایلات و عشایر، توسط زنده‌یاد محمد بهمن‌بیگی و در دهه هفتاد، در فعالیت تشکیل شورایی و طرح شهردار مدرسه در شهر تهران که به همت پرویز پیران آغاز شد نمونه‌هایی مثال‌زدنی در این عرصه از جامعه‌شناسی است. چنانکه اشاره شد، این عرصه از دانش جامعه‌شناسی که در دو دهه اخیر به‌عنوان جامعه‌شناسی مردم‌مدار شناخته می‌شود، سابقه‌ای طولانی دارد و به‌نوعی همزاد دانش اجتماعی است، اما در ایران کمتر شناخته شده است. به‌عنوان مروج این عرصه از دانش، در این مجموعه می‌کوشم تجربیات و آموخته‌هایم را به اشتراک بگذارم.

در فصل اول، تاریخچه ورود پانزده‌ساله این عرصه، به ادبیات جامعه‌شناسی در زبان فارسی را مرور می‌کنم.

در فصل دوم، دو نمونه از "طرح مسئله" بر پایه این عرصه از جامعه‌شناسی را عرضه می‌کنم.